

KRIMINĀLATBILDĪBA PAR NELIKUMĪGĀM DARBĪBĀM AR FIZISKAS PERSONAS DATIEM CRIMINAL LIABILITY FOR ILLEGAL ACTIVITIES WITH PERSONAL DATA

Agita Papkova

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, papkova.agita@inbox.lv,
Rēzekne, Latvija
Zinātniskā vadītāja: **Aija Jermacāne**, Mg.iur., docente

Abstract: *The author of the article analyzed historical aspects of personal data protection in criminal law, and historical change of the legal framework. "Personal Data Protection" is a new concept because in international legal framework appears only in the second half of the 20th century, in Latvia it was 21st century. This is an interdisciplinary issue as legally regulated not only in the criminal justice sector, but also in the administrative sector. That is relatively little studied issue. In recent years, the issue has become topical in connection with 2016 Personal Data Protection Regulation, personal data processing amount increases and variety of personal data breaches. Article aims - find out data protection historical aspects and legal framework developments.*

Keywords: *data protection, history, law, personal data.*

Ievads

Fiziskas personas dati un to aizsardzība tiesību zinātnē ir jauns jēdziens, kurš ir maz pētīts un analizēts caur krimināltiesību prizmu. Datu aizsardzība gan Latvijā, gan citās valstīs ir starpdisciplinārs jautājums, kas tiesiski noregulēts ne tikai krimināltiesībās, bet arī administratīvajās, medicīnas tiesībās u.c., aptverot dažādas tiesību zinātnes apakšnozares. Taču neatkarīgi no datu aizsardzības plašā tiesiskā regulējuma apjoma un jautājuma specifikas, katrā nozarē pastāv savas īpatnības, kuras var padarīt konkrēto jautājumu vēl specifiskāku.

Nelikumīgas darbības ar fiziskas personas datiem aptver plašu pētāmo jautājumu klāstu no kuriem daļu autore ir aptvērusi maģistra studiju procesa laikā izstrādātajā semestra darbā. Konkrētais jautājums krimināltiesību sfērā nav plaši pētīts. Viens no iemesliem kāpēc nav veikta apjomīga nelikumīgu darbību ar fiziskas personas datiem izpēte krimināltiesību ietvaros ir apstākļi, ka tiesību norma, kas paredz personas datu aizsardzību ir salīdzinoši jauna un tiesu prakse tikai veidojas, neiedziļinoties problemātikā. Taču pēdējo gadu laikā datu aizsardzības jautājums aktualizējies daudzās nozarēs, nepārtraukti palielinās personas datu apstrādes apjomi un līdz ar to pieaug pārkāpumu skaits. Tāpat jautājums tiek aktualizēts starptautiski, kas padara to nozīmīgu pētniecībai.

Pētījumā tika izvirzīts mērķis atspoguļot Krimināllikuma 145. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma “nelikumīgas darbības ar fiziskas personas datiem” – sastāva pazīmes, veikt to salīdzinājumu ar Igaunijas Sodū kodeksā ietvertajām, tāda paša veida, noziedzīga nodarījuma pazīmēm un analizēt tās, izvērtējot šo normu atbilstību tām izvirzītajiem mērķiem. Tāpat pētījuma mērķī ietilpa par šiem nodarījumiem paredzēto sodu analīze.

Katra pētījuma būtiska sastāvdaļa ir pētāmās problēmas vēsturisko aspektu izzināšana, kas ir viena no pētījuma rezultātā sasniedzamā mērķa sastāvdaļām. Ņemot vērā, ka par personas datu aizsardzības vēsturisko izcelšanos pieejamās informācijas apjomi ir nelieli, ir svarīgi konkrētā jautājuma izpētei pievērst lielāku uzmanību, veicot izpēti līdzīgi kā tiek pētīti citi sabiedrībā un tiesībās esošie fenomeni. Rezultātā radot padziļinātu izpratni par konkrētā jautājuma rašanās pirmsākumiem un tiesiskā regulējuma attīstības tendencēm, kas ir pētniecības procesa svarīga sastāvdaļa. Tāpēc autore zinātniskajā rakstā pievērsusi uzmanību fizisku personu datu aizsardzības vēsturisko aspektu padziļinātai izpētei un atspoguļošanai.

Raksta uzdevums – atspoguļot fiziskas personas datu aizsardzības starptautisko un nacionālo tiesisko regulējumu un tā vēsturisko attīstību. Izpētīt personas datu rašanās vēsturi un to būtību.

Raksta mērķis – izpētīt fiziskas personas datu aizsardzības tiesiskā regulējuma vēsturisko izcelsmi, attīstību un tiesiskajā regulējumā notikušās izmaiņas, noskaidrojot aktuālās

tiesību normas, kurās tiek aizsargāti personas dati un paredzēta kriminālatbildība par nelikumīgām darbībām ar fiziskas personas datiem. Mērķa sasniegšana un uzdevuma izpilde veikta pielietojot vēsturisko, semantisko, gramatisko, sistēmisko, salīdzinošo un teleoloģisko pētniecības metodes.

Fiziskas personas dati un to aizsardzība ir salīdzinoši jauns jēdziens, kas ieviests tiesiskajā regulējumā. Ar fiziskas personas datiem vispārīgi saprotama *“jebkāda informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu.”* (Ruķers, 2008., 17.lpp.). Jebkuru fizisku personu identificē tās vārds, uzvārds, personas kods, biometriskie dati. Vārds ir visvecākais fiziskās personas identificēšanas veids, konkrētais identificēšanas veids ir tik vecs, ka nav konkrētu datu par tā rašanās laiku. Tāpat attīstoties sabiedrībai vārdi ir mainījušies, modificējušies, izzuduši vai radušies no jauna. Vārda rašanās laika noteikšanu kavē arī fakts, ka vārdu ir ļoti daudz, tos ietekmē konkrētās sabiedrības īpatnības, valoda, kultūra, un katrs no tiem radies atšķirīgā laika posmā, gandrīz katram no pašlaik izmantotajiem vārdiem ir zināms aptuvenais laiks, kad tas varētu būt radies, bet nav zināms, kāds bija pirmais personvārds un kad tas radies.

Vēlāk personvārdi tika papildināti ar tituliem, piemēram, hercogs, kņazs, grāfs, lords u.c., kas bija aktuāli aristokrātu kārtai. Titulus papildināja un aizstāja uzvārdi *“Personas nosaukums, kas norāda piederību pie noteiktas dzimtas”* (Skaidrojošā vārdnīca, 2017.), kuri sākotnēji bija piešķirti augstākajām sabiedrības kārtām un noteica tām piederošo personu stāvokli tajā, piederību dinastijai. Latvijā uzvārdu rašanās saistāma ar 19.gs. otro pusi, vācu aristokrātiju, muižniekiem un dzimtbūšanu. Sākotnēji zemnieki tika identificēti pēc to vārda un mājas nosaukums, piemēram, Antons no Pakalna mājām. Pēc 1819. gada Vidzemes zemnieku likuma sākās “zemnieku brīvīšana”, sakarā ar to, ka tie vairs nebija piesaistīti muižai un varēja brīvi pārvietoties utt. *“1820. gadā pieņēma likuma papildinājumus: “Tai policeijas valdīšanai par atvieglināšanu iekš uzlūkošanas un ļaužu pārvaldīšanas ir vajadzīgs, ka katra saimnieka cilts saviem kristības vārdiem vēl vienu uzvārdu pieliek, un ka arīdzan katris vientulis, kas pats par sevīm zina un savas lietas pats valda, sevīm tāpat tādu uzvārdu pieņem. Jo pēc tiem kristības vārdiem vien, kas tik daudziem ir tie paši, nevar viss labi izšķirt un pazīt visus pagasta ļaudis.[...]”* (Plakans, Vezerels, 2000., 29.-34.lpp.). Pastāvēja aizliegums izvēlēties uzvārdus, kuri pieder augstākajām sabiedrības kārtām, lai tās nezaudētu savu lomu sabiedrībā. Konkrētais nosacījums var būt izprotams kā sabiedrības augstākajiem slāņiem piederošo personu datu (uzvārda) aizsardzība. Tas nodrošināja aizliegumu iegūt uzvārdu jebkurai personai, kura to vēlētos, tādā veidā mazinot tā vērtību, nepamatoti piedēvējot sevi augstākajām sabiedrības kārtām. Sākotnēji uzvārdu piešķiršana bija muižkungu pienākums vēlāk tas tika deleģēts pagasttiesām. Līdz ar zemnieku brīvīšanu oficiāli tika noformēta arī uzvārdu piešķiršana katram brīvīlaistajam zemniekam (Plakans, Vezerels, 2000., 29.-34.lpp.).

Visjaunākie personu identificējošie dati ir personas kodi, kas ir individuāli un izveidoti speciāli katram sabiedrības loceklim. *“Padomju Savienībā personas kodu nelietoja, to ieviesa tikai 1992.gadā, kad uzsāka Latvijas iedzīvotāju uzskaiti un reģistrāciju ledzīvotāju reģistrā”* (Trautmane, 2012.). Personas kods no visiem personu identificējošajiem personas datiem ir vissvarīgākais, jo vārds un uzvārds dzīves laikā var tikt mainīts, bet personas kods paliek nemainīgs, izņemot ieviestos grozījumus tiesiskajā regulējumā, kuri izslēdz no personas kodiem personas dzimšanas datumu. Vēsturiski informācija par personas dzimšanu ir bijusi nozīmīga, jo pirms personas kodu ieviešanas, pasēs bija ietverts tikai dzimšanas datums. Dzimšanas datumi sākotnēji (17.-18.gs.) tika uzglabāti Baznīcu grāmatās un muižu reģistros, vēlāk – valsts reģistros.

Papildus uzskaitītajiem personu identificējošajiem datiem norādāmi personas dati, kas piederīgi personas datu apakškategorijai – sensitīvie dati: *“personas dati, kas norāda personas rasi, etnisko izcelsmi, reliģisko, filozofisko un politisko pārliecību, dalību arodbiedrībās, kā arī sniedz informāciju par personas veselību vai seksuālo dzīvi”* (Fizisko personu datu aizsardzības likums, 2000.). Sensitīvie dati iedalāmi kategorijās, piemēram, medicīniskie dati, kuri satur informāciju par fiziskas personas veselības stāvokli, vai biometriskie dati; *“fiziskās personas fizisko īpašību un rādītāju kopums [sejas digitālais attēls, pirkstu (delnu) pēdas vai*

nospiedumi]”(Biometrijas datu apstrādes sistēmas likums, 2009.). Personas datu apjoms sabiedrībai attīstoties ir ievērojami pieaudzis, tāpat kā šo datu apstrādes apjomi, līdz ar to ir svarīgi ieviest personas datu tiesiskās aizsardzības mehānismu, jo mūsdienās personas dati var pastāvēt papīra, elektroniskā, digitālā u.c. formātā (Cilvēktiesību gids, 2016.). Dati tiek uzglabāti dažādās sistēmās un var kļūt pieejami trešajām personām. Personas datu aizsardzības nolūkā ieviestas dažādas tiesību normas starptautiskā un nacionālā līmenī.

Privātās dzīves, līdz ar to arī personas datu, aizsardzības ideja radusies ASV, kur pirmais normatīvais akts – “Privātuma akts” pieņemts 1974. gadā, ierobežojot iestādes personas identificējošo datu ievākšanu, uzglabāšanu un darbības ar tiem (Ruķers, 2000., 47.lpp.). Šajā laika posmā ASV tika radīti arī citi speciāli akti, kuros ietvertas normas, kas aizsargā personas datus, taču, atšķirībā no Eiropas, ASV nav konkrēta normatīvā akta, kurš paredzēts tikai personas datu aizsardzībai.

No iepriekš norādītās informācijas izriet, ka personas datu aizsardzības institūts ir cieši saistīts ar privātās dzīves neaizskaramību. Arī Eiropas Parlaments ir norādījis: “Personas datu aizsardzība un privātās dzīves neaizskaramība ir nozīmīgas pamattiesības. Eiropas Parlaments vienmēr ir uzstājis uz to, ka ir jārod līdzsvars starp drošības palielināšanu un cilvēktiesību aizsardzību, tostarp attiecībā uz datu aizsardzību un privātumu. ES datu aizsardzības reforma nostiprinās pilsoņu tiesības, palielinot cilvēku kontroli pār saviem datiem un nodrošinot, ka arī digitālajā laikmetā tiek aizsargāts viņu privātums”(Milt, 2017.). Ņemot vērā to, ka personas datu aizsardzība, pirmkārt, bija saistīta ar privātās dzīves neaizskaramību, tad pie pirmajiem normatīvajiem aktiem, kuros noregulēta personas datu aizsardzība ir pieskaitāmi 20.gs. vidū pieņemtie pirmie cilvēktiesību normatīvie akti, piemēram, 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, kuras 8. pantā garantētas tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 1950.).

Eiropā elektroniskās informācijas un datu aizsardzības ideja radās 20.gs. 70. gados. Pirmie nacionālā līmeņa likumi tika ieviesti 1973. gadā Vācijā un Zviedrijā. 1973. un 1974. gadā Eiropas Savienībā tika pieņemtas rezolūcijas elektroniskajās datu bāzēs uzglabāto fiziskas personas datu aizsardzībai, paredzot datu vākšanas nosacījumus. 1981. gadā Eiropas Padome pieņēma konvenciju “Par personas aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi” (Konvencija “Par personas aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi”, 1981.), bet 1995. gadā – direktīvu “Par personas aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti”, kas bija pamats personas datu aizsardzības tiesiskā regulējuma ieviešanai Eiropas Savienības valstu nacionālajā regulējumā, jo uzlika dalībvalstīm pienākumu garantēt personas datu aizsardzību. Konvencijas un direktīvas mērķi bija novērst privātuma apdraudējumus, ko var radīt tehnoloģiskais progress tajā pat laikā nodrošinot brīvu datu un informācijas apriti (Ruķers, 2000., 46.-48.lpp.).

1985. gadā Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (turpmāk – EDSO) pieņēma deklarāciju “Par datu pārrobežu plūsmu”, kura veicina informācijas pieejamību novēršot tās starptautiskās aprites šķēršļus. 1998. gadā EDSO pieņēma deklarāciju “Par privātās dzīves aizsardzību globālajos komunikāciju tīklos” (Ruķers, 2000., 49.lpp.).

1985. gadā, pieņemot Šengenas līgumu, tās dalībvalstīs tika ieviests bezvīzu režīms un izveidotas datubāzes dalībvalstu pilsoņu datu uzglabāšanai. Pamatojoties uz 1990. gada papildinājumiem Šengenas līgumam, tā dalībvalstīm tika uzlikts pienākums ieviest nacionālajā regulējumā normatīvo aktu personas datu aizsardzībai (Rukers, 2000., 49.lpp.).

Tāpat pie konkrētajiem normatīvajiem aktiem pieskaitāma 2000. gada Eiropas Savienības pamattiesību harta un 2012. gada Līguma par Eiropas Savienības darbību. Hartas 8. pantā paredzēta personas datu aizsardzība, nosakot to, ka šādi dati jāapstrādā godprātīgi, ar personas piekrišanu utt. (Charter of fundamental rights of the european union, 2000.). Savukārt Līguma 16. pantā ietvertas ikvienas personas tiesības uz datu aizsardzību (Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija, 2007.).

Visjaunākais un aktuālākais normatīvais akts Eiropas Savienībā ir 2016. gada Eiropas Parlamenta un Padomes regula 2016/679 “Par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas

datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti”, turpmāk – Regula. “Regula aizsargā fizisku personu pamattiesības un pamatbrīvības un jo īpaši to tiesības uz personas datu aizsardzību” (Regula 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti, 2016.). Tajā noregulēti jautājumi, kas attiecas uz fizisku personu datu apstrādi un nosacījumi to brīvai aprītei. Regula atceļ 1995.gada Direktīvu 95/46/EK “Par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti.”

Latvijā atbildība par nelikumīgām darbībām ar fiziskas personas datiem paredzēta gan administratīvajās, gan krimināltiesībās kā arī atsevišķos speciālajos likumos. Visaptverošākais no speciālajiem likumiem datu aizsardzībai Latvijā ir 2000. gada “Fizisko personu datu aizsardzības likums”, kura mērķis ir “[...] aizsargāt fizisko personu pamattiesības un brīvības, it īpaši privātās dzīves neaizskaramību, attiecībā uz fiziskās personas datu [...] apstrādi” (Fizisko personu datu aizsardzības likums, 2000). Šajā likumā ietverti vispārīgie datu aizsardzības principi, datu subjekta tiesības un pienākumi, kā arī datu apstrādes nosacījumus. Tāpat nosacījumi, kas attiecas uz datu apstrādi ir ietverti, piemēram, “Pacientu tiesību likuma” 9. un 10. pantā, “Biometrijas datu apstrādes sistēmas likumā” u.c. speciālajos normatīvajos aktos.

Par fiziskas personas datu vākšanas, uzglabāšanas, apstrādes un izplatīšanas noteikumu pārkāpšanu Latvijā paredzēta gan administratīvā atbildība, gan kriminālatbildība. Fiziskas personas datu aizsardzība kopš 2009. gada 14. oktobra grozījumiem ietverta Krimināllikuma 145. pantā. No Tiesu informācijas sistēmā pieejamajiem datiem kopš 2009. gada secināms, ka pants reāli darbojas un tiek piemērots. Tiesu prakse pēc šī panta tikai veidojas, jo no 2009. gada līdz 2017. gadam ir pieņemti 4 spriedumi. Pašlaik Latvijā pirmās instances tiesā ir tikai viena krimināllietā par nelikumīgām darbībām ar fiziskas personas datiem (Statistikas pārskats par krimināllietām pirmajā instancē (27), 2009.-2017.).

No Krimināllikuma pieņemšanas brīža 1998. gadā līdz grozījumiem 2009. gadā 145. pantā tika paredzēta atbildība “par sveša personiska noslēpuma tīšu izpaušanu, ja to izdarījusi persona, kam pēc sava amata vai nodarbošanās jāglabā slepenībā tai uzticētās vai zināmas kļuvušās ziņas [...]” (Krimināllikums, 1998.). Vēsturiski ir pastāvējušas līdzīgas tiesību normas, piemēram, 1936. gada Sodu likuma 519. pants, paredzēja atbildību par sveša noslēpuma aizskaršanu: “kam pēc likuma vai saistoša noteikuma vai pēc sava amata, nodarbošanās vai nodarbības veida jāglabā slepenībā viņam uzticētās vai viņam zināmas kļuvušās ziņas, un kas bez ievērojama iemesla tīši tās izpaudiv [...]” (Mincs, Lauva, 1936., 252.-253.lpp.), Savukārt Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodeksa 167. pants paredzēja atbildību par neizpauzamu ziņu izpaušanu, bet 132. pants (Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss, 1984., 121.lpp.). dažādās tā redakcijās un Latvijas Kriminālkodeksa 132. panta 1994. gada redakcija (Niedre, 1994., 86.-87.lpp.) aizsargāja indivīdu korespondenci, telefona sarunas, telegrāfiskos ziņojumus un tajos ietvertās ziņas, kuri varēja aptvert arī personas datus. Latvijas Kriminālkodeksa 132. panta pēdējā redakcija (Niedre, 1998., 103.lpp.) papildus korespondences, telefona sarunu un ziņojumu aizsardzībai paredzēja arī datu elektroniskajai apstrādei paredzētās informācijas aizsardzību. Konkrētā panta redakcija ir tuvāka aktuālajai Krimināllikuma 145. panta redakcijai nekā panta pamata redakcijai.

Papildus krimināltiesiskajam regulējumam datu aizsardzība paredzēta arī administratīvajās tiesībās. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa, (turpmāk – LAPK, 204.⁷ pants, tāpat kā Krimināllikuma 145. pants, paredz atbildību par “jebkurām nelikumīgām darbībām ar fiziskās personas datiem, ieskaitot datu vākšanu, reģistrēšanu, ievadīšanu, glabāšanu, sakārtošanu, pārveidošanu, izmantošanu, nodošanu, pārraidīšanu, izpaušanu, bloķēšanu vai dzēšanu” (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss, 1984.), kā arī par tādām pašām darbībām ar fizisku personu sensitīvajiem datiem un “par fiziskās personas datu bloķēšanas, kļūdaini vai nelikumīgi iegūtu datu izdzēšanas vai iznīcināšanas rīkojuma neizpildīšanu, kā arī par fiziskās personas datu apstrādes turpināšanu pēc tam, kad apstrādei noteikts pastāvīgs vai pagaidu aizliegums” (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss, 1984.). Atšķirībā no Krimināllikuma LAPK paredz atbildību arī par informācijas nesniegšana datu subjektam, fiziskās personas datu apstrādi bez reģistrēšanas, informācijas nesniegšanu

Datu valsts inspekcijai un personu neakreditēšanu Datu valsts inspekcijā, kas ir cieši saistīti ar nelikumīgām darbībām ar fiziskas personas datiem un ir būtiska datu aizsardzības sastāvdaļa. Svarīgi, ka tiesiskajā regulējumā pastāv tiesību normas, kas sabiedrības locekļiem kalpo kā agrīnās brīdināšanas mehānisms, ļaujot tiem saprast, ka datu aizsardzība ir nozīmīga joma, kura ir regulāri jāpilnveido, nodrošinot efektīvu personas pamattiesību un pamatbrīvību aizsardzību.

Norādītās tiesību normas, tiesību aizsardzības iestādes un Datu valsts inspekcija veido vienotu, pilnīgu un visaptverošu datu aizsardzības sistēmu. Ir nozīmīgi padziļināti izpētīt Latvijas un citu Eiropas Savienības valstu nacionālo, krimināltiesisko regulējumu fizisku personu datu aizsardzības jomā, lai konstatētu datu aizsardzības īpatnības un galvenos tiesību normās ietvertos aspektus, kuri tiek ņemti vērā pie soda noteikšanas par konkrēto Krimināllikuma pārkāpumu.

Secinājumi

Nelikumīgas darbības ar fiziskas personas datiem un datu aizsardzība tiesību zinātnē ir salīdzinoši jauns jēdziens, kurš starptautiskajās tiesībās ieviests 20.gs. otrajā pusē, bet Latvijā tikai 21.gs. Taču personas datu, kā identificējošas informācijas pirmsākumi meklējami jau senā pagātnē, ar brīdi, kad indivīdiem tika piešķirti pirmie, viņu identificējošie personvārdi, tituli. Vēsturiski pirmās valstis, kas nacionālajā tiesiskajā regulējumā bija ieviesušas datu aizsardzības jēdzienu un paredzējušas atbildību par nelikumīgām darbībām ar tiem bija Vācija un Zviedrija, 20.gs. 70. gados. Konkrētajā laika posmā tika radīti pirmie starptautiskie normatīvie akti, kuri paredzēti personas datu aizsardzības nodrošināšanai, kā rezultātā arī citās valstīs tika izstrādātas un ieviestas speciālās tiesību normas, uz kuru pamata vēlāk tika grozīts Krimināllikuma 145. pants, paredzot kriminālatbildību par nelikumīgām darbībām ar fiziskas personas datiem. Savukārt, atsevišķās valstīs, piemēram, Krievijas Federācijā, vēl joprojām krimināltiesiskajā regulējumā nav ietverta tiesību norma, kas paredz atbildību par nelikumīgām darbībām ar fiziskas personas datiem. Ir svarīgi, ka Latvijā pastāv agrīnās brīdināšanas mehānisms, administratīvo atbildību veidā, tik pat svarīgi, lai pastāv arī kriminālatbildība gadījumos, kad nodarījums ir sevišķi nopietns vai apjomīgs.

Mūsdienās datu aizsardzības jautājums ir aktualizējies saistībā ar jaunās Eiropas Parlamenta un Padomes regulas 2016/679 "Par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti" ieviešanu un tās ietvaros veicamajiem datu aizsardzības reformas pasākumiem, saskaņā ar kuru, jāveic dažādas darbības ar personas datiem, kas sabiedrībā var būt neizprotamas. Personas datu aizsardzības nozīmība izriet arī no apstākļiem, kas saistīti ar nepārtraukto datu apstrādes apjomu pieaugumu. Mūsdienās datus apstrādā ne tikai valsts un pašvaldības iestādes, tas tiek darīts, gan banku sektorā, gan veselības aprūpes nozarē, gan darba tiesiskajās attiecībās, kā arī uzņēmējdarbības sfērā u.c. Personas datu apstrāde un uzkrāšana notiek nepārtraukti un, ņemot vērā to, ka personas dati ir ar likumu aizsargājama informācija, ir svarīgi nodrošināt kvalitatīvu datu aizsardzību un datu aizsardzības noteikumu pārkāpēju saukšanu pie atbildības.

Izmantotā literatūra un avoti

Normatīvie akti:

1. *Biometrijas datu apstrādes sistēmas likums* [tiešsaiste]. LR 21.05.2009. likums ar groz. līdz 10.05.2017. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <https://likumi.lv/doc.php?id=193111>
2. *Charter of fundamental rights of the european union* [tiešsaiste]. ES 18.12.2000. harta [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
3. *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*. [tiešsaiste]. EP 04.11.1950. konvencija [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf
4. *Fizisko personu datu aizsardzības likums* [tiešsaiste]. LR 23.03.2000. likums ar groz. līdz 10.05.2017. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <https://likumi.lv/doc.php?id=4042>
5. Konvencija "Par personas aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi". EP 28.01.1981. konvencija [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1181>
6. *Krimināllikums* [tiešsaiste]. LR 17.06.1998. likums ar groz. līdz 10.05.2017. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966>

7. *Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss* [tiešsaiste]. LR 07.12.1984. likums ar groz. līdz 10.05.2017. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <https://likumi.lv/doc.php?id=89648>
8. *Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss*. Latvijas PSR Tieslietu ministrija. Rīga: "Avots", 1984. 551. lpp.
9. *Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija* [tiešsaiste]. ES, 13.12.2007. līgums [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
10. *Regula 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti* [tiešsaiste]. ES 27.04.2016. regula [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

Autoru publikācijas:

1. MINCS, P., LAUVA, J. *Sodu likums ar komentāriem*. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1936. 385.lpp.
2. NIEDRE, A. *Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem*. Rīga: SIA "TIC", 1998. 330 lpp.
3. NIEDRE, A. *Latvijas Kriminālkodekss*. Rīga: Pilnīgi atklāti, 1994. 207 lpp.
4. RUĶERS, M. *Fizisko personu datu aizsardzības likuma komentāri*. Rīga: SIA "E - Sabiedrības risinājumi", 2008 (SIA "Erante"). 308 lpp.
5. RUĶERS, M. *Personas datu tiesiskā aizsardzība*. Rīga: Biznesa Augstskola Turība, 2000. 189 lpp.

Internet tīklā publiskotie materiāli:

1. *Kas ir personas dati?* [tiešsaiste]. Cilvēktiesību gids, 16.03.2016. [atsauce 07.05.2017.]. Pieejas veids: <http://www.cilvektiesibugids.lv/lv/temas/dati-privatums/kas-ir-datu-aizsardziba/kas-ir-personas-dati>
2. MILT, K. *Personas datu aizsardzība* [tiešsaiste]. Eiropas Parlaments, 2017. [atsauce 07.05.2017.]. Pieejas veids: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lv/FTU_5.12.8.pdf
3. *Skaidrojošā vārdnīca* [tiešsaiste]. Mākslīgā intelekta laboratorija, 2017. [atsauce 07.05.2017.]. Pieejas veids: <http://www.tezaurs.lv/>
4. *Statistikas pārskats par krimināllietām pirmajā instancē (27)* [tiešsaiste]. Tiesu informācijas sistēma, 2009.-2017. [atsauce 07.05.2017.]. Pieejas veids: https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O&topmenuid=0&groupid=tisstat
5. PLAKANS, A., VEZERELS, Č. *Patrilineārā ģeoloģija, uzvārdi un ģimenes identitāte: Krievijas impērijas Baltijas guberņas 19. gadsimtā* [tiešsaiste]. Latvijas arhīvi, 07.03.2000. [atsauce 07.05.2017.]. Pieejas veids: http://www.arhivi.lv/sitedata/ZURNALS/zurnalu_raksti/28-52-VESTURE-PLakans.pdf
6. TRAUTMANE, L. *Personas kods ir tava identitāte – sargā to* [tiešsaiste]. LV. Lv portāls, 05.06.2012. [atsauce 07.05.2017.]. Pieejas veids: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/248652-personas-kods-ir-tava-identitate-sarga-to/>

Summary

Illegal activities with personal data and data protection in law is a relatively new concept. In international law was implemented in the second half of the 20th century, but in Latvian national legislation only in the beginning of 21st century. Personal data, and identifying information historical aspects are found in the ancient past, the moment when individuals were allocated first identifying personal names, titles. Historically, the first countries to create data protection legislation, the concept of data protection and created criminal liability for unlawful actions with personal data was Germany and Sweden in the 20th century 70-ties. During this period the first international legal instrument was created to ensure the protection of personal data. As a result in other countries were created and implemented specific rules, for example Article 145 of the Criminal Code were created, providing criminal liability for illegal acts by individuals data. In some countries, such as the Russian Federation, there are still no criminal regulation containing liability for illegal acts with personal data. It is important that in Latvia there is an early warning mechanism in the form of administrative responsibility, it is just as important as criminal liability in cases where the offense is particularly serious or extensive.

Nowadays, the data protection issue has become topical in the context of the new European Parliament and Council Regulation 2016/679 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) and European data protection reform which includes the various activities in order to improve the system of data protection, because this is specific topic for a lot of professionals and society. The importance of protection of personal data is also apparent from the circumstances relating to the continuous growth of personal data processing. Today, the data are processed not only at state and local authorities, data processing is carried out at banking sector, healthcare sector, labor relations,

business sector, etc. Personal data processing and storage takes place continuously and because of person data is legally protected information, it is important to ensure the quality of data protection and data protection rules prosecutions.